

Ankara Depremleri Ülkemizin Çağdaş Afet Yönetimine Duyduğu İhtiyacı Bir Kez Daha Göstermiştir

BASINA VE KAMUOYUNA

Son bir hafta içinde Ankara Bala ilçesi civarında devam eden deprem aktivitesi, Ankara kent merkezinde de hissedilmiş ve başkent halkını korku, panik ve endişeye sevk etmiştir. Başta Bala ve civarında yaşayan yurttaşlar olmak üzere, bu korkulu ve endişeli bekleyiş devam etmekte olup, ilk belirlemelere göre can kaybının olmadığı, ancak 343 konutun oturulamaz hale geldiği Bayındırlık ve İskan Bakanlığımız tarafından ifade edilmiştir.

Ülkemizin jeolojik özellikleri nedeniyle sıkça yaşadığımız depremlerin, afete dönüşmemesi için, bilimsel veriler üzerinden Ankara'nın Depremselliği ve ulusal afet politikalarımıza yönelik değerlendirmemizi, mesleki ve topluma karşı sorumluluğumuzun da bir gereği olarak, bir kez daha Ankara halkına ve kamuoyuna duyurmak isteriz.

1-Tarihsel ve aletsel dönemlerde, Ankara'nın önemli bir hasara yol açan depreme merkez üssü olmadığı, ancak çevresinde meydana gelen depremlerden etkilendiği görülmektedir. Depremsellik açısından, Ankara, kent merkezinden itibaren 70 kilometre yarıçapındaki bir alanda meydana gelebilecek $M > 5.5$; 120 kilometre yarıçapında meydana gelebilecek $M > 7$ büyüklüğündeki depremlerin etkisindedir.

2- Bu açıdan bakıldığında Ankara Kenti, en yakın olarak 85 km kuzeyinden geçen **Kuzey Anadolu Fayının (KAF)**, 70 km doğusunda bulunan **Ezinepazarı Fayının**, batısında yer alan **Eskişehir Fayının** ve güneyinde yer alan **Tuz Gölü Fayının** etki alanındadır. Bu fay sistemlerinin büyük depremler ürettiği tarihsel ve aletsel dönemlerde bilinmektedir. Bunlardan, Kırşehir-Keskin (19.04.1938), Samsun (26.11.1943), Bolu-Gerede (01.02.1944), Çankırı-Kurşunlu (13.08.1951), Çankırı-Çerkeş (07.09.1953), Çankırı-Köşker (21.04.1983) ile Kocaeli ve Bolu-Düzce (17.08.1999 -12.11.1999) depremleri Ankara ilini etkilemiştir.

Özellikle 01.02. 1944 tarihinde meydana gelen Bolu-Gerede Depreminin Yenişehir ve Kale bölgesindeki yapılarda önemli hasarlara yol açtığı da bilinmektedir. Son yıllarda, son aylarda, hatta son günlerde Ankara ve yakın civarında oluşan depremler ANKARA ilinin göz ardı edilemeyecek nitelikteki deprem karakteristiğini bir kez daha ortaya koymuştur.

3-Ankara il sınırları içindeki alanlarda meydana gelen afet olaylarına yönelik envanter verileri incelendiğinde, değişik afet olayları nedeniyle Bakanlar Kurulu'nca alınmış **113 adet Afete Maruz Bölge Kararı** olduğu görülmektedir. Bu alanlardan **44 tanesi bugünkü kent merkezinde 69 tanesi ise çevre ilçelere ait alanlarda** kalmaktadır. Afet İşleri Genel Müdürlüğüne ANKARA İli kapsamında gerçekleştirilen jeolojik etüt ve hasar tespit çalışmaları sonucunda **toplam 900 konutun son 40-50 yılda değişik afet olaylarından etkilendiği** belirlenmiştir.

4- Ankara il sınırları içindeki alanlar, Bakanlar Kurulunun 18.04.1996 gün ve 96/8109 sayılı Kararı ile yürürlüğe giren Türkiye Deprem Bölgeleri Haritasında Birinci, İkinci, Üçüncü ve Dördüncü Derece Deprem Bölgeleri kapsamında yer almaktadır. Birinci Derece Deprem Bölgeleri ilin kuzeyinde Kuzey Anadolu Fayına yakın kesimleri ile güneydoğusunda Tuz Gölü Fayına yakın kısımlarını kapsamaktadır. Ancak Türkiye diri fay haritası çalışmaları devam etmekte olup, bu çerçevede Ankara civarında yapılacak jeolojik araştırmalardan elde edilecek yeni bulgular ışığında bu sınırlar değişebilmektedir. Bu bağlamda; başta MTA olmak üzere

Ankara'da ki 3 üniversitemizin jeoloji mühendisliği bölümleri, ve Afet İşleri Genel Müdürlüğü tarafından ortak projeler üretilerek, bu yöndeki bilimsel çalışmalara ağırlık verilmelidir.

5- Ankara civarındaki fay sistemlerinin 5.5'den büyük üreteceği depremlerin, özellikle kent çevresinde deprem riski yüksek alüvyonel zeminlerdeki çok katlı yapılaşmaları etkileyeceği bilinmektedir. Kaldı ki; Kale, Samanpazarı, Ulus, Altındağ civarında, kaya zeminler üzerinde kurulu eski Ankara'nın tarihsel depremlerden etkilendiği düşünüldüğünde, bu riskin, bugün özellikle kentin faylarla oluşmuş ovalar, eski dere yatakları ve vadi tabanları üzerinde yer alan kesimindeki kalitesiz yapılarda daha da etkili olacağı bilinen bir gerçektir.

6- Jeoloji Mühendisleri Odası olarak, Ankara halkının endişeye kapılmamasını, Ankara kent merkezli bir diri fayın olmadığını bildirmek isteriz. Ancak, Ankara Büyükşehir Belediyesinin kentin ayrıntılı jeolojik risklerinin (deprensellik, heyelan, kaya düşmesi, taşkın vb.) tanımlandığı mikro bölgelendirme haritasının yapılması için acilen çalışmalarını başlatılması gerekmektedir. Ancak bu açıdan bakıldığında yaklaşık 4 milyon insanın yaşadığı bir kentin Büyükşehir Belediyesi Başkanlığının organizasyon şemasında; Ankara mücavir alan sınırları içindeki bölgelerde etkili olabilecek doğal afet tehlikelerinin tespit edip gerekli tedbirleri alabilecek veya yapılaşma esnasında yapılması zorunlu olan jeoteknik etüt raporları inceleyecek şeffik düzeyinde bile bir biriminin bulunmadığı görülmektedir. Bu nedenle bu hizmetlerin tek elden yönetildiği Ankara Büyükşehir Belediyesine bağlı Jeolojik-Jeoteknik Hizmetler Şube Müdürlüğü'nün kurulması bir zorunluluktur.

7- Ülkemizin başkenti Ankara kent merkezinin bütünlüklü bir jeolojik jeoteknik etüdünün olmamasının büyük bir eksiklik olduğu tartışılmaz bir gerçekliktir. Başta Büyükşehir Belediyesi olmak üzere yerel yönetimlerin Ankara kentinin **İmar planına esas jeolojik jeoteknik etüdlерinin** yapılarak kentin Afet risk karakterine uygun olarak mevcut planlarının revize edilmesi savaşkanamaz ve ertelenemez bir görevdir. Bu planlar ışığında imara kapatılma da dahil riskli bölgeler için gerekli önlemler alınmalıdır. Ayrıca Temelli gibi yeni yerleşime açılan bölgeler başta olmak üzere bazı belediyelerde yapılaşmada zorunlu olan jeoteknik (zemin) etütlerin yapılmadığı, hatta zemin etütleri yapılmamasının belediye meclis kararına dönüştürüldüğü odamız tarafından tespit edilmiş ve kamu yararı açısından da bu konu yargıya taşınmıştır. Ankara'daki bazı belediyelerin bilime ve mühendisliğe aykırı bu gibi olumsuz yaklaşımları, bu belediyelerin, önümüzdeki süreçte oluşabilecek bir afetin olumsuz sonuçlarını da üstelenmelerini gerektirecektir.

Türkiye'de özellikle 1950'lerden sonra başlayan, gelir dağılımındaki bozukluk ve işsizlik gibi sosyo-ekonomik sorunlar nedeniyle kentlere göçün artması sonucunda, plansız şehirleşme ve sanayileşme, kaçak ve denetimsiz yerleşme ve yapılaşma bugün de yoğun olarak devam etmektedir. Bu durum, ülkemizdeki deprem ve diğer afet risklerini sürekli artırmaktadır. Özellikle maddi ve siyasi rantı öne alan, akıllı, bilim ve mühendisliği, planlamayı dışlayan, siyasal sosyal ve yönetsel anlayışların ve **ULUSAL BİR AFET POLİTİKASINDAN YOKSUNLUK nedeniyle, jeolojik yapısı gereği deprem, su baskını, heyelan, kaya ve çığ düşmesi yada kuraklık gibi doğa olaylarının sıkça yaşandığı ülkemiz aynı zamanda maalesef bir "AFET ÜLKESİNE DÖNÜŞTÜRÜLMÜŞTÜR".**

Afet zararlarının azaltılması ve Ülkemizdeki yerleşim yerlerinin afetlere karşı güvenli hale getirilmesi, ara vermeden kararlı bir şekilde sürdürülmesi gereken, afetlere karşı mücadele kültürü ile desteklenen toplumsal bir hedef olmalıdır. Bu yolda teknik, sosyal, hukuksal ve ekonomik boyutlarıyla sağlamlaştırılmış çağdaş bir afet yönetim sistemine duyulan ihtiyaç kadar **Merkezi ve Yerel Yöneticilerin kararlılığına ve bilimsel açılımlara sahip çıkılmasına da ihtiyaç vardır.**

ULUSAL AFET POLİTİKALARI İÇİN GENEL YAKLAŞIMLAR NE OLMALIDIR?

HER ŞEYDEN ÖNCE AFET; KURAKLIKTAN, DEPREME, HEYELANDAN TEKNOLOJİK AFETLERE KADAR EN GENİŞ ÇERÇEVDE, TOPLUMSAL KATILIMI GÖZETEN GENİŞ BİR ZEMİNDE VE ZARAR AZALTMA ODAKLI BİR YÖNETİM SİSTEMİ İÇİNDE ELE ALINMASI VE PLANLANMASI GEREKEN STRATEJİK BİR KONUDUR.

Afet tehlikeleri açısından hassas bir coğrafyada bulunan ülkemizde **kriz yönetiminden önce risk yönetimine** öncelik veren, hazırlık, planlama ve zarar azaltmaya dönük araçların geliştirilmesi gerekmektedir.

Yasal düzenlemeler acilen gerçekleştirilmelidir. Bunun için 3194 sayılı İmar Yasası ve 7269 sayılı Afet Yasası, yara sarma yerine zarar azaltma odaklı olarak kamu yararı gözetilerek, bilim ve mühendislik ilkeleri doğrultusunda yeniden gözden geçirilmelidir.

Afet Yönetim Sistemindeki çok başlılığın yaşanan olumsuzlukların önemli nedeni olmasından dolayı kurumsallaşma süreci merkezi planlama anlayışı temelinde yeniden ele alınmalı; kurumlar arasında sinerji yaratılmalıdır. Afet Yönetiminde kurumsal dağınıklığı ortadan kaldırmak için "**Afet Müsteşarlığı**" kurulması yerinde olacaktır.

Afet zararlarının azaltılması sürecinin önemli aktörlerinden birisi de **Yerel Yönetimlerdir**. Deprem riski yüksek alanlardaki Belediyelerden ve Valiliklerden başlamak üzere bütün Yerel Yönetimlerin teknik alt yapısını ve personel durumunu güçlendirmesi, başta jeoloji mühendisi olmak üzere teknik personel istihdamını artırıcı önlemler alması, afetlere karşı hizmet içi eğitim çalışmalarının organize edilmesi gerekmektedir.

Afetlerle mücadelenin temel araçlarından biri de ekonomik kaynaklardır. Ulusal bütçesinin her yıl %1-3'ü arasında afet zararıyla karşılaşan ülkemizin, afetlere karşı direnebilmesi ve ilerideki risklere karşı kalkınmasını güvence altına alabilmesi için, her yıl ulusal bütçenin en az %3'ünü zarar azaltma harcamalarına ayrılması gereklidir.

-Dünyada zarar azaltma süreçlerinin ilk adımı olarak görülen ve afete duyarlı planlamayı sağlamada önemli bir araç olan **Afet Tehlike Haritalarının** (Deprem Tehlike Haritaları, Heyelan Duyarlılık ve Risk Haritaları, Çiğ Düşmesi Risk Haritaları, Su Baskını Haritaları vb) hazırlanmasına yönelik çalışmalar ivedi olarak başlatılmalıdır.

Her tür ve ölçekteki planlama öncesi **İmar Planına Esas Jeolojik-Jeoteknik Etütlerin** yaptırılması, ülkemizin afet yönetim sisteminde öncelik vermek zorunda olduğu zarar azaltma stratejisinin en önemli bileşeni olmak zorundadır.

SONUÇ OLARAK;

Son Bala depremlerinin de hatırlattığı gibi yaşadığımız çevrenin jeolojik gerçekliği göstermektedir ki: Zarar azaltma, önceden hazırlık ve planlama, afet olayına müdahale, iyileştirme ve yeniden inşa aşamalarını birbirini bütünler bir tarzda kurgulayan bir afet yönetim sistemi etrafında bütünleşmek ve afet zararlarıyla toplumsal olarak mücadele etmek zorundayız.

Afetlere karşı zarar azaltma odaklı bir afet yönetim sistemi içinde başta siyasi iktidar olmak üzere toplumun tüm kesimleri bir araya gelmek ve kuraklıktan depreme, heyelandan teknolojik afetlere karşı daha dirençli bir toplum yaratmak zorundayız.

Ülkemizin jeolojik ve meteorolojik gerçekliği afetlere karşı dünden daha fazla hazırlıklı olmamız gerektiğini bizlere söylemektedir.

Unutmamalıyız ki, DEPREM UNUTULDUĞU ANDA GELİR...

Kamuoyuna saygıyla duyururuz..

27.12.2007

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI